

Tussentijdse evaluatie de Toneelmakerij

Amsterdamse Kunstraad

5 juli 2019

Inleiding

Bij de vaststelling van het Kunstenplan 2017-2020 is bepaald dat de Toneelmakerij tussentijds geëvalueerd wordt. Deze evaluatie wordt uitgevoerd door de Amsterdamse Kunstraad, mede op basis van de resultaten van de monitoring door de afdeling Kunst en Cultuur. De aanleiding voor deze evaluatie lag in het wegvallen van de provinciale subsidie, waardoor het gezelschap opnieuw zou moeten bezuinigen. De kunstraad sprak de hoop uit dat die bezuinigingen niet ten koste zouden gaan van de plannen in de wijken. De instelling ontving een jaarlijkse budgetverhoging van ruim 135.000 euro (van 764.130 euro naar 900.000 euro).

De Toneelmakerij werkte al enige tijd toe naar het vertrek van voormalig artistiek leider Liesbeth Coltof. Sinds de fusie in 2009 en daarvoor (Huis aan de Amstel vanaf 1990) leidde zij het gezelschap. Per 2019 heeft Liesbeth Coltof het artistiek leiderschap overgedragen aan Paul Knieriem, sinds 2013 deel van het artistieke team van de Toneelmakerij. De plannen voor het huidige kunstenplan maakten Liesbeth Coltof en Paul Knieriem samen.

Advies

De Toneelmakerij is een geëngageerd jeugdtheatergezelschap dat stevig verankerd is in de stad. Samen met partners zoals De Krakeling, waar de Toneelmakerij huisgezelschap is, brengt het jeugd en jongeren in Amsterdam op een waardevolle en betrokken manier in aanraking met theater.

De voornemens van het gezelschap om meer in de stadsdelen te gaan werken, werden vertaald naar verschillende projecten, waaronder twee recente producties in Amsterdam-Zuidoost. Hiervoor werd met opkomende regisseurs, jongeren en partners, zoals het Bijlmer Parktheater, samengewerkt. De kunstraad vindt dat een goede ontwikkeling en ziet graag dat dit (samen)werken in de stadsdelen verder uitgebouwd wordt. Talentontwikkeling is een wezenlijke component van de Toneelmakerij. Naast het begeleiden van regietalenten, waar de Toneelmakerij zich al op toelagde, is het gezelschap samen met Likeminds en De Krakeling een traject gestart om toneelschrijvers op te leiden die verschillende culturele perspectieven met zich meebrengen. De kunstraad vindt deze focus op het ontplooiën van inclusief schrijftalent heel belangrijk.

Na het succes van de productie De Krijtkring zijn er opnieuw ambitieuze plannen voor de grote zaal. Samen met Silbersee presenteert de Toneelmakerij komend najaar voor het tweede achtereenvolgende jaar een grote familievoorstelling: de moderne opera De Toverfluit. De instelling is voornemens ook in 2020 een grote zaal productie neer te zetten en wil deze tendens in de volgende kunstenplanperiode doorzetten. Landelijk wordt door OCW het belang van grote zaalproducties voor de jeugd erkend. Ook in Amsterdam, waar het grote zaalaanbod voor de jeugd nog te wensen overlaat, bestaat er behoefte op dat gebied.

De kunstraad is blij met de aandacht voor het jeugdtheater op Rijksniveau. Het verschil tussen aanbod voor volwassenen en jeugd is nog altijd niet gerepareerd en meer grote zaalproducties zullen hier in positieve zin aan bijdragen. Voor de Toneelmakerij brengt het maken van grote zaalproducties wel meer financiële risico's met zich mee.

De kans van slagen van projecten is mede afhankelijk van het krachtenspel op directieniveau. Na de jarenlange en succesvolle samenwerking van de voormalig artistiek directeur en zakelijk directeur, is het met het aantreden van een nieuwe artistiek directeur tijd voor het gezelschap om een nieuwe richting in te slaan; Paul Knieriem heeft ruimte nodig om het artistieke profiel van het gezelschap aan te scherpen. Daarbij vindt de kunstraad het van belang dat de Toneelmakerij een visie formuleert aangaande inclusief jeugdtheater.

Het wegvallen van de subsidie van de provincie in 2017 baarde de kunstraad zorgen. De Toneelmakerij wilde dit opvangen door een beroep op het Rijk en de gemeente te doen, wat de kunstraad vond getuigen van een gebrek aan cultureel ondernemerschap. Daarnaast sprak het gezelschap de eigen reserves aan om het tekort op te vangen en zocht het naar aanvullende financiering om op niveau te kunnen blijven opereren. Uit de monitoring van de gemeente blijkt een zeer goede liquiditeit en solvabiliteit over 2017. Het genereren van eigen inkomsten is en blijft een aandachtspunt. Net als risico's en beheermaatregelen, vooral op het gebied van fondsenwerving. Een mooi maatschappelijk initiatief is Toneelmakers, waarbij bedrijven kaartjes sponsoren voor kinderen en verzorgers voor wie het niet vanzelfsprekend is het theater te bezoeken.

Het maken en spelen in de grote zaal heeft ertoe geleid dat de bezoekerijfers van de Toneelmakerij zijn gestegen. Naast meer publiek in de grote zaal, bereikt het gezelschap ook ander publiek met de projecten in de wijken. De wens van het gezelschap voor een andere eigen locatie met betere ligging heeft zeker potentie, mits goed doordacht en overtuigend uitgewerkt. De kunstraad ziet kansen om op een (nog te ontwikkelen) locatie buiten het centrum van de stad samen met producerende en presenterende partners, een nieuw podium voor jeugd en jongeren te kunnen realiseren.

Conclusie

De Toneelmakerij brengt nog altijd op een succesvolle manier jeugd en jongeren in aanraking met geëngageerd en uitdagend theater. Met de komst van een nieuwe artistiek directeur is een nieuw tijdperk begonnen. Er zal een andere balans en dynamiek (moeten) ontstaan binnen de directie, die het mogelijk maakt als gezelschap een nieuwe richting in te slaan. Het is goed als de artistiek directeur de ruimte krijgt/neemt om zich vanuit de inhoud te bezinnen op die nieuwe artistieke koers. Het uitbouwen van werken in stadsdelen en het verder inzetten op ontwikkeling van inclusief (schrijf)talent bieden daarbij mooie kansen.

Het wegvallen van provinciale subsidie is deels ondervangen met een budgetverhoging en lijkt niet ten koste te zijn gegaan van ambities in de wijken. De kunstraad is positief over de ambities van het gezelschap met betrekking tot grote zaalproducties.